

Co-funded by
the European Union

Název projektu: Naše EU - Cesta "domů" do Evropy

Výzva: ERASMUS-JMO-2023-OFET-LEARNING-EU

Číslo projektu: 101127073

Metodický list

Předmět:	Dějepis
Ročník:	3. ročník, septima
Téma:	Evropa mnoha kultur a jazyků

K Pracovnímu listu 3

Umělci

Aktivita 1 – Diskuse / 5 minut

Dokážete jmenovat umělce či umělecká díla z druhé poloviny 20. století? Máte svého oblíbeného.

Pedagog s žáky otevře evokaci ve formě diskuse.

Aktivita 2 – Umělci a jejich díla / 20 minut

Rozdělte se na 6 skupin. Poté si vylosujte jednu z uměleckých osobností. Prostudujte si informace k příslušnému umělci na Padletu.

Skupinová práce žáků. Žáci zjišťují informace s cílem předání těchto dalším skupinám. Žáci si mohou rozdělit role – např. mluvčí skupiny, zapisovatel atd.

Aktivita 3 – Prezentace / 10 minut

Představte uměleckou osobnost ostatním skupinám. Zaměřte se na tvorbu, nezapomeňte také zasadit tvorbu umělce do kontextu doby. Představte ostatním vybraná umělecká díla a jejich obsah – význam.

Žáci prezentují zjištěné informace ostatním. Prezentující žáci mohou ostatním pokládat aktivizující otázky. Žáci mají možnost prezentovat též vizuální podklady a reprodukce umělcova díla nahrané na web Padlet. Lze rozkliknout na odkazu (identický s QR kódem v úloze 2). <https://padlet.com/kominek1/evropa-mnoha-jazyk-a-kultur-2-xkkthmfsdq9atg1f>

Aktivita 4 – Umělecká scéna v Československu / 10 minut

Prostudujte si text o poválečném umění v Československu. Odpovězte na kontrolní otázky.

Umělecká scéna – stejně jako celá společnost – se v poválečných letech vypořádávala s následky válečného utrpení. V prvních letech po skončení 2. SV. sloužilo umění často jako oslava míru a promítala se do něj radost ze života a optimistické vyhlídky do budoucnosti. Zásadní obrat však s komunistickým převratem v únoru 1948. V následujících čtyřech dekádách komunistického režimu se výtvarné umění muselo potýkat s nesvobodou a totalitou. Mluvíme o dvou zásadních prouděch. Na jedné straně to bylo umění **oficiální**, které – stejně jako vše ostatní – ovládala komunistická strana. V opozici – a těžké nevýhodě – pak stálo umění **neoficiální**, které vytvářeli umělci nesouhlasící s režimem (či tvořící zcela mimo společnost). Pojdme se na tyto dva proudy nyní podívat podrobněji. V oficiálním umění diktovala jeho podobu Komunistická strana Československa, která poslouchala příkazy ze Sovětského svazu. Komunisté razili názor, že umění má být **jednoduché a dobře srozumitelné** širokým masám dělnictva a pracující inteligence. Umělec neměl experimentovat, měl oslavovat lid a jeho práci, komunismus, krásu přírody a běžných radostí. Veškeré

Co-funded by
the European Union

Název projektu: Naše EU - Cesta "domů" do Evropy

Výzva: ERASMUS-JMO-2023-OFET-LEARNING-EU

Číslo projektu: 101127073

předválečné *avantgardy* (např. kubismus, dadaismus a další intelektuální styly umění) byly zavrhnuty jako **buržoazní** a spojené s úpadkovou západní společností. Oficiální umělci museli zprvu tvořit v tzv. *socialistickém realismu* (nejedná se o *sociální realismus*), což byl oficiální komunistický *umělecký styl* ze SSSR. Převládaly náměty jako dělníci při práci, osvobozená Rudá armáda, partyzáni, věda, zemědělci, zemědělská technika, či historická témata propagovaná komunismem (husitství). Po smrti Stalina a Gottwalda v roce 1953 došlo k částečnému uvolnění, především pak v 60. letech. Znovu utužení komunistické kontroly se neslo s nástupem normalizace a 70. let.

Umění neoficiální bylo tvořeno umělci, kteří nesouhlasili s režimem, nemohli svobodně tvořit či stáli zcela mimo společnost – tzv. umění **Art Brut** („syrové umění“, jehož autoři byli samouci, trpěli duševními nemocemi či žili jako vydědění a podivíni). Mnoho výtvarníků bylo **perzekuováno**, jejich ateliéry zestátněny a samotní umělci museli vykonávat často podřadné profese. I tak ovšem vznikala vlastní undergroundová scéna. Významné byly především projevy *akčního umění*, tj. umění *performance* a *happeningu*. Tyto umělecké projevy byl často spojené s **odporem vůči režimu**, v osmdesátých letech pak stále častěji též s **ekologickou problematikou**, a jejich účastníci čelili zatýkáním a výslechům. Část umělců též tvořila tzv. „do šuplíku“ a svá díla nikde neprezentovala. Tyto umělecké artefakty, mnohdy i na velmi vysoké úrovni, pak vešly na světlo až s příchodem roku 1989.

Obrázek 4 Alena Čermáková, Soudruh Rajtora vypráví o svém zájezdu do SSSR, olej na plátně, 1951. Monumentální malba Aleny Čermákové „Soudruh Rajtora vypráví o svém zájezdu do SSSR“. Kutnohorský deník [online]. nedatováno [vid. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://kutn>

Obrázek 5 Vladimír Havlík, Pokusná květina, performance, 1981. Artlist - databáze současného umění: Pokusná květina [online]. [vid. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/dila/pokusna-kvetina-7407/>

Otázky k textu

Charakterizujte oficiální umění v Československu po roce 1948.

Charakterizujte neoficiální umění v Československu po roce 1948.

Zaměřte se na obrázek 4 od A. Čermákové. Dokážete určit, zdali se jedná o oficiální/neoficiální umění v době komunismu?

Jak na vás působí jednotlivé postavy? Jakou náladu u nich malířka zachytila?

Zaměřte se na obrázek 5 s performance V. Havlíka. Dokážete určit, zdali se jedná o oficiální/neoficiální umění v době komunismu?

Co je podle vás tématem tohoto díla?

Jak na podobné projevy mohla podle vás reagovat komunistická strana?

Samostatná práce žáků. Je vhodné vést žáky k obrazové analýze – porovnat témata dvou výtvarných děl, vyzdvihnout charakteristické rysy sořely (prosté charaktery, robustnost postav, jasné barvy, naivní náměty) a vést žáky k zamyšlení nad obsahem díla V. Havlíka. Je možné s žáky otevřít diskusi na téma současného ekologického aktivismu a porovnat jej s akční tvorbou z 80. let. Žákům je též vhodné vysvětlit p